

Faglig kontakt under eksamen:
Professor Johan S. Høye
Telefon: 91839082

Eksamen i TFY4106 FYSIKK

Fredag 14. desember 2012

09:00–13:00

Tillatte hjelpemidler: Alternativ C

Typegodkjent kalkulator, med tomt minne (i henhold til NTNU-liste).

K. Rottmann: *Matematisk formelsamling* (alle språkutgaver).

Vedlegg: Formelliste for faget TFY4106 Fysikk høsten 2012.

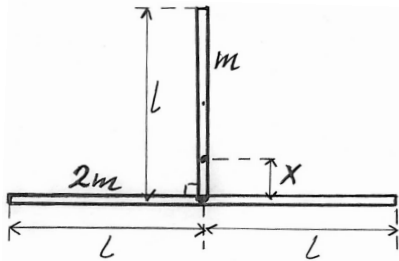
Dette oppgavesettet er på 4 sider.

Sensurfrist: 14. januar.

(Hver av oppgavene 1, 2 og 3 teller like mye.)

Oppgave 1. Mekanikk

a)

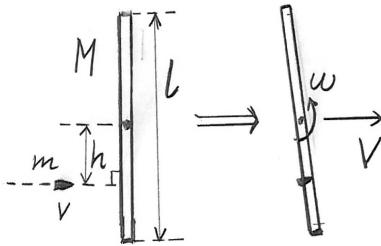

En tynn stav med masse m og lengde l er festet og rettet vertikalt på midtpunktet til en annen tynn stav med masse $2m$ og lengde $2l$ som vist på figuren. Bestem den vertikale avstanden x fra midtpunktet på den horisontale staven til massefellespunktet for de to stavene. [Hint: Her kan de to stavene betraktes som to punktmasser m og $2m$ plassert i midtpunktet til hver av de.]

Hva blir det totale treghetsmomentet I_{tot} om en akse gjennom midtpunktet til den horisontale staven?

Bestem så treghetsmomentet I_{cm} til dette systemet om en akse gjennom massefellespunktet. (Treghetsmomentene I_{tot} og I_{cm} skal bestemmes om akser vinkelrett papirplanet.)

b)

En tynn bjelke med masse M og lengde l ligger i ro som vist på figuren. Ei kule med masse m blir skutt inn i bjelken i avstanden h fra midtpunktet og blir sittende fast. Hva er størrelsen av dreieimpulsen L til kula om midtpunktet (massefellespunktet) til staven før den treffer?

Hvilken hastighet V får midtpunktet til staven rett etter at den er truffet? [Hint: Massen m kan neglisjeres i forhold til M .]

Staven vil også få en rotasjon. Hva blir tilhørende vinkelhastighet ω ? [Hint: Benytt bevaring av dreieimpuls.]

c) Tyngdekrafta på en masse m kan avledes fra et potensial (potensiell energi) $V(r)$ gitt ved

$$V(r) = -mg \frac{R^2}{r}$$

der $R = 6370$ km er radien til jorda, $g = 9,81$ m/s² er tyngdeakselerasjonen på jordoverflata og r er avstanden fra sentrum av jorda. En satelitt går i en bane med ellipseform. I en høyde $r_1 = 32000$ km fra sentrum av jorda beveger den seg med en hastighet $v_1 = 3400$ m/s. Hva er hastigheten til satelitten v_2 når den er i en høyde $r_2 = 29000$ km fra sentrum av jorda?

Oppgitt: $I = \frac{1}{12}Ml^2$ (om midtpunkt til stav), $I = \frac{1}{3}Ml^2$ (om endepunkt til stav).

Oppgave 2. Svingninger og bølger

a) To tog beveger seg mot hverandre (på dobbeltsporet jernbane) på en dag der lyd-hastigheten i luft er 340 m/s. Det ene toget med hastighet $v_1 = 25$ m/s mottar et fløytesignal fra det andre toget mens de passerer hverandre. Etter denne passeringen synker tonehøyden eller frekvensen til 3/4 av frekvensen før passering. Hva er hastigheten v_2 til det andre toget? [Hint: Ved å sette $c + v_1 = c_f$ og $c - v_1 = c_e$ blir beregningen enklere.]

b) En dempet oscillator har en posisjon gitt ved uttrykket

$$x = Ae^{-\delta t} \sin(\omega_d t + \varphi)$$

der t er tiden. Størrelsene ω_d og δ har verdiene $\omega_d = 5,0 \text{ s}^{-1}$ og $\delta = 0,5 \cdot \omega_d$. Oscillatoren er i origo $x = x_0 = 0$ og har hastigheten $\dot{x} = v_0 = 20 \text{ cm/s}$ ved tiden $t = 0$. Bestem størrelsene A og φ .

Hva er posisjonen x ved tidspunktet når $\omega_d t = \pi/2$?

c) La $p(x, t)$ representere trykkvariasjonen i ei orgelpipe av lengde L . Pipa er åpen i begge ender. Dette betyr at grensebetingelsene på trykkvariasjonen blir

$$p(0, t) = p(L, t) = 0.$$

For å oppfylle grensebetingelsene vil det dannes en stående bølge

$$p = p(x, t) = A(\sin(kx - \omega t) + \sin(kx + \omega t)).$$

Finn de mulige tillatte verdier på k for trykkvariasjonen i orgelpipa.

Finn bølgelengden λ til en trykkvariasjon slik at i 4 punkter (inklusive begge endepunktene) vil trykket ikke variere med tiden t .

Oppgitt: $f_r = f_s \frac{c \pm u_r}{c \pm u_s}$ (dopplereffekten),

$$\sin u + \sin v = 2 \sin((u + v)/2) \cos((u - v)/2), \quad \lambda = 2\pi/k.$$

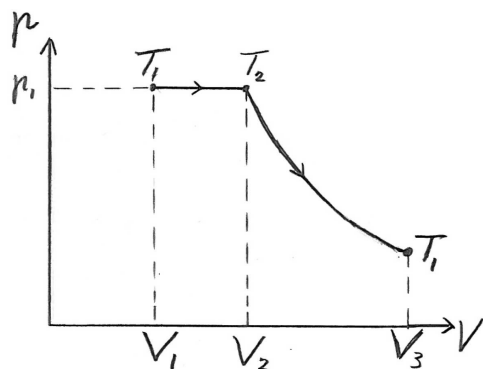
Oppgave 3. Termisk fysikk

a) Metallet Cu (kopper) har lineær varmeutvidelseskoeffisient $\alpha = 1,7 \cdot 10^{-5} \text{ K}^{-1}$, strekk-elasticitetsmodul $E = 1,1 \cdot 10^{11} \text{ Pa}$ og varmekapasitet $c = 0,387 \text{ J}/(\text{g}\cdot\text{K})$. En Cu-stav med masse $m = 5,4 \text{ kg}$ og lengde 40 cm varmes opp slik at den får en lengdeøkning på $0,80 \text{ mm}$. Hvor mye endres temperaturen ΔT ved denne oppvarmingen?

Hvor mye energi Q kreves til denne oppvarmingen av staven?

Hva blir trykkspenningen σ (kraft pr. flateenhet) dersom staven, som har konstant tverrsnitt, blir hindret fra å endre lengde ved oppvarmingen?

b)

En ideell gass med adiabatkonstant $\gamma = 1,4$ har i utgangspunktet temperatur $T_1 = 300 \text{ K}$, volum $V_1 = 15 \text{ dm}^3$ og trykk $p_1 = 5,0 \cdot 10^5 \text{ Pa}$. Gassen ekspanderer så med konstant trykk p_1 fra volumet V_1 til volumet V_2 slik at temperaturen blir $T_2 = 500 \text{ K}$ som vist på figuren. Deretter ekspanderer den adiabatisk fra volumet V_2 til volumet V_3 til temperaturen igjen er T_1 . Hva blir volumet V_2 ?

Hva blir volumet V_3 ?

Hvor mye varme Q blir prosessen tilført med

konstant trykk p_1 mellom volumene V_1 og V_2 ?

c) Betrakt en ideell gass med konstante varmekapasiteter C_V og C_p for henholdsvis konstant volum og konstant trykk. Utled uttrykket for entropien $S = S(T, V)$ til n mol av en slik gass, og vis at det kan skrives på formen

$$S = A \ln T + B \ln V + \text{konstant},$$

og bestem med det koeffisientene A og B . [Hint: Finn først uttrykk for endring i indre energi og arbeid der enten C_V eller C_p inngår.]

Oppgitt: $E = \frac{l}{\Delta l} \frac{F}{A}$ (F er kraft, A er tverrsnittareal),

$$C_V = \frac{1}{\gamma - 1} nR, \quad \frac{C_p}{C_V} = \gamma, \quad pV = nRT, \quad dQ = T dS = dU + p dV.$$